

Att höja elevers läskompetens genom att samlas runt objektiva data

En fallstudie kring införandet av Lexplore med stöd av
Utfallsfonden i Gävle kommun

Sammanfattning

Hur kan digitalisering fungera som en katalysator för verklig utveckling? Denna rapport tar avstamp i Gävle kommuns samarbete med Utfallsfonden och Lexpire, där läsförmågan sattes i centrum. Under det första året testades 96 procent av eleverna i de deltagande skolorna med ett AI-baserat verktyg som objektivt mäter läsning, och resultaten av det efterföljande systematiska läsutvecklingsarbetet visar på tydliga förbättringar i elevernas läsförmåga.

För de 903 elever som följts upp visar resultaten på en ökning av läsförmågan med 6,5 procentiler i genomsnitt. Vid jämförelsen tas hänsyn till elevernas förväntade läsutveckling under läsåret, vilket är något som är unikt för Lexpire. Eftersom resultaten i Gävle ökat mot det förväntade kan vi därför visa att de riktade läsinsatserna och det arbete som gjorts i klassrummen har haft effekt. Utveckling var också positiv över samtliga skolor och årskurser som utvärderades.

Gävle kommuns utveckling är ett tydligt exempel på hur digitalt förändringsarbete bygger på mer än bara tillgång till ett verktyg, det kräver också:

- Tydlig strategi och politiskt stöd som förankrar satsningen i hela organisationen.
- Verksamhetsnära arbete där lärare, rektorer, bibliotekarier och elevhälsa deltar aktivt.
- Verksamhetsnära arbete där lärare, rektorer, bibliotekarier och elevhälsa deltar aktivt.
- Ett gemensamt språk som gör digitalisering begriplig och relevant för skolans vardag.
- Kontinuerlig kommunikation och utbildning som stärker engagemanget och skapar tillit.
- Synliga resultat som bekräftar att arbetet ger effekt och motiverar till att fortsätta.

Samtidigt pekar erfarenheterna på vanliga utmaningar: olika tolkningar av vad digitalisering innebär, brist på gemensamt språk mellan professioner, spänningar mellan centrala beslut och lokal implementering samt behovet av trygghet i förändring.

En viktig lärdom är att förändring tar tid, men att resultat kan komma snabbt när data, kultur och ledarskap samverkar. Gävles erfarenheter visar att digitalisering kan bli en hävstång för både likvärdighet och måluppfyllelse – om den genomförs med respekt för professionen och fokus på skolans uppdrag.

Vi hoppas att rapporten ska inspirera fler kommuner och skolorganisationer att våga ta steget. Genom systematik, samverkan och mod kan vi skapa en skola där varje elev får rätt stöd i rätt tid och bättre förutsättningar att lyckas.

Förord

I en tid av ökande krav på likvärdighet, kvalitet och effektivitet samtidigt som skolan står inför stora resursutmaningar är digitala verktyg och AI ett välkommet stöd i lärares vardag. Idag kan Lexplore snabbt identifiera elevers läsförmåga, visualisera utveckling över tid och ge ett underlag som stärker både det pedagogiska och det systematiska arbetet. Med rätt insikter kan skolan sätta in stöd tidigare, följa upp effekt och i förlängningen förbättra elevens resultat och framtidsutsikter.

Men att tekniken finns på plats är inte tillräckligt för att potentialen ska realiseras. Det krävs mer än ett bra verktyg. Det krävs ett aktivt förändringsarbete där arbetssätt, ansvarsfördelning och kultur utvecklas i takt med den digitala möjligheten.

På Lexplore ser vi oss inte bara som en teknikleverantör. Vår roll handlar lika mycket om att vara en partner till skolor och huvudmän i deras resa mot en mer likvärdig undervisning som bygger på objektiva data. Vi vill bidra till att skapa hållbara arbetssätt, rusta lärare med digitala förmågor och ge skolledare det underlag de behöver för att fatta kloka beslut om organisation, resurser och kvalitet.

Att arbeta med skolan är att arbeta med människor och med värderingar. Det innebär att förändring måste ske med respekt för professionen, förståelse för kontexten och tålamod inför de utmaningar som finns. Under åren har vi sett att det är först när digitalisering kopplas till syften som är förankrade i skolans mål, struktur och engagemang som verklig förändring sker och blir bestående.

I denna rapport delar vi med oss av lärdomar från vårt samarbete med Gävle kommun och Utfallsfonden. Det är ett treårigt initiativ där vi gemensamt tagit oss an en av skolans största utmaningar, läsförmågan, med hjälp av digitala verktyg, mätbara mål och systematik.

Vi hoppas att rapporten kan ge inspiration och vägledning till andra kommuner och skolororganisationer som står inför liknande beslut. Genom att förstå och respektera skolans vardag, och samtidigt våga förändra, kan vi tillsammans skapa en framtid där fler barn får de förutsättningar de behöver för att lyckas.

Anna Kraft

VD, Lexplore

Introduktion

Digitalisering i skolan handlar inte bara om teknik, det handlar om att förändra arbetssätt, stärka strukturer och skapa bättre förutsättningar för lärande. I takt med att nya digitala verktyg och AI-baserade tjänster utvecklas, ökar skolans möjligheter att arbeta mer förebyggande, likvärdigt och datadrivet. Denna förändring är inte ett tillfälligt projekt, den är långsiktig, komplex och behöver integreras i hela skolans sätt att tänka och arbeta.

Digitala verktyg som används rätt kan göra stor skillnad. De kan ge snabbare beslutsunderlag, minska manuellt arbete och stödja både undervisning, uppföljning och resursfördelning. När lärare får objektiv och lättillgänglig information om elevers läsförmåga skapas bättre möjligheter till tidiga insatser och anpassad undervisning.

I en tid då skolresultat, jämlikhet och arbetsmiljö står högt på agendan valde Gävle kommun att ta ett helhetsgrepp på läsutvecklingen. Tillsammans med Lexplore och Utfallsfonden har de inlett ett treårigt digitalt förändringsarbete där datadrivna insikter, förankring i verksamheten och ett tydligt politiskt stöd spelar nyckelroller.

Det första av tre läsår är nu genomfört, med tydliga resultat. Projektet omfattar test av elevers läsförmåga och uppföljning av elever i årskurs 1 till 8 i utvalda rektorsområden. Redan under det första läsåret genomfördes screening av 96 procent av eleverna, vilket motsvarar över 2 200 testade barn.

Arbetet har skett i nära samverkan mellan Gävle kommun, Utfallsfonden och Lexplore. En gemensam styrgrupp har lett projektet, och kontinuerlig dialog med skolorna har möjliggjort löpande stöd till rektorer, lärare och andra nyckelpersoner. Genom regelbunden utbildning, avstämningar och återkopplingar har arbetet förankrats i verksamheten och utvecklats över tid.

Initiativet bygger på ett tydligt gemensamt syfte:

- Gävle kommun ville gå från punktinsatser till långsiktig systematik i arbetet med läsutveckling.
- Utfallsfonden möjliggjorde detta genom ett utfallskontrakt som kopplar resurser till resultat, med gemensamt definierade mål och tydlig uppföljning.
- Lexplore tillhandahåller ett digitalt verktyg som möjliggör tidig, objektiv och kontinuerlig bedömning av elevers läsförmåga.
- Omtestning används systematiskt för att följa upp insatser och mäta progression över tid.
- Fortlöpande utbildning och verksamhetsnära stöd till rektorer och pedagoger säkerställer kvalitet i genomförandet.
- Målet är att bygga strukturer och en kultur där alla elever får det stöd de behöver i rätt tid och där skolan har verktyg att följa utvecklingen på individ-, grupp- och organisationsnivå.

Resultat

I Gävle kommun deltog 9 skolor från två rektorsområden. Under det första läsåret 24/25 testades 96 procent av eleverna i årskurs 1 - 8, vilket motsvarar över 2 200 elever. Av dessa följdes 903 elever upp efter riktade läsinsatser baserade på deras resultat.

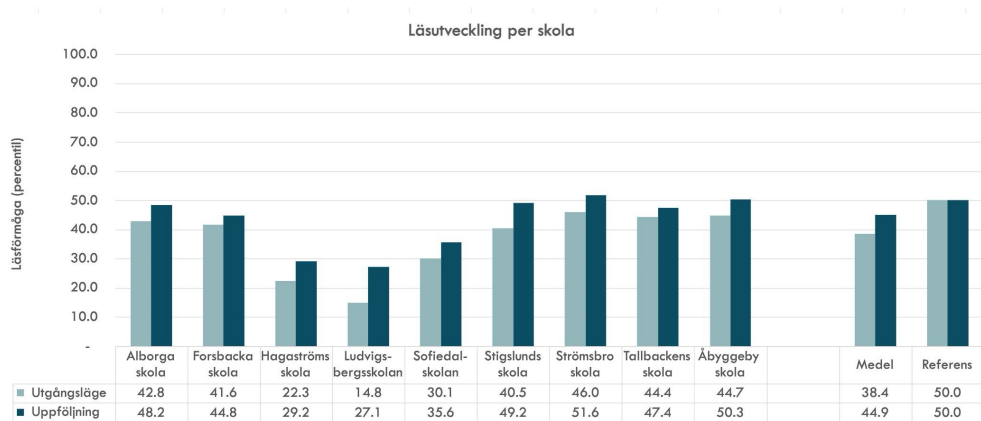
I genomsnitt ökade läsförmågan, uttryckt i percentiler som beskriver hur eleverna förhåller sig till genomsnittseleven i Sverige som helhet, från 38,4 till 44,9 vilket innebär en ökning på 6,5 percentiler.

Vid jämförelsen tas hänsyn till elevernas förväntade läsutveckling under läsåret, vilket är något som är unikt för Lexpire. En genomsnittselev som får percentil 50 vid olika tillfällen under läsåret följer därmed den förväntade läsutveckling. Eftersom resultaten i Gävle ökat mot det förväntade kan vi därför visa att de riktade läsinsatserna och det arbete som gjorts i klassrummen har haft effekt.

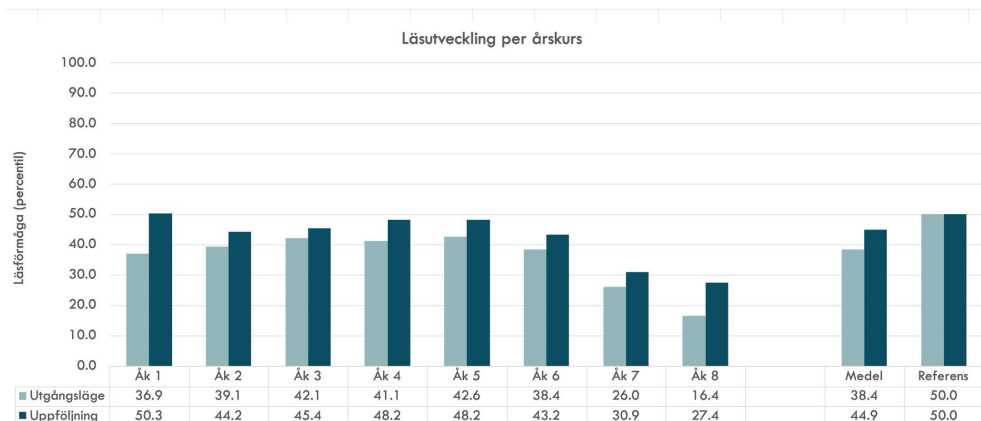
Resultaten var genomgående positiva på alla skolor som deltog (Figur 1). Vilka elever som följts upp skiljer sig något mellan skolorna så resultaten är inte beskrivande för skolorna som helhet, däremot är det samma elever som testats vid båda tillfällena så utveckling är reell och jämförbar.

Resultaten var också genomgående positiva över årskurserna (Figur 2). Med undantag av årskurs 8, där bara 11 elever följts upp, är resultaten här mer rättvisande för hur läsutvecklingen sett ut på de deltagande skolorna med cirka 100 elever i varje årskurs. De elever som däremot följts upp i årskurs 8, och som befann sig på en låg nivå, visar dock på en markant ökad läsförmåga.

Sammanfattningsvis är resultaten uppmuntrande och visar på att det läsfrämjande arbete som gjorts i klassrummen har effekt. Samtliga elever kommer framöver att följas upp i inledningen av varje termin för att följa utvecklingen. Vår gemensamma målsättning är att resultaten som helhet ska öka med 5 percentiler efter det första året och 10 percentiler efter tre år.

Figur 1. Läsutveckling per skola uttryckt i percentiler vid utgångsläge och uppföljning. Medelvärde visar resultat för alla elever och referensvärdet motsvarar vad en genomsnittselev i Sverige hade uppnått vid samma tillfällen.

Figur 2. Läsutveckling per årskurs uttryckt i percentiler vid utgångsläge och uppföljning. Medelvärde visar resultat för alla elever och referensvärdet motsvarar vad en genomsnittselev i Sverige hade uppnått vid samma tillfällen.

Röster från verksamheten

Bakom siffror och strategier finns människorna som gör förändringen möjlig. I detta avsnitt får vi höra röster från politiker, skolledare, lärare, specialpedagoger och bibliotekarier i Gävle. Deras erfarenheter, insikter och utmaningar visar hur digitalisering kan bli verklighet i skolans vardag. Även Utfallsfonden delar sitt perspektiv och lyfter fram hur sociala utfallskontrakt kan bli en drivkraft för att snabbt och hållbart förbättra elevers läsförmåga.

Åsa Lång Wiklund, kommunstyrelsens ordförande, Gävle kommun

När vi politiker får datadrivna fakta som underlag så förenklar det för oss att ta beslut och prioritera våra resurser. När verksamheten föreslog Lexplore och att finansiera arbetet med hjälp av Utfallsfonden, blev det ett sätt att finansiera något som för oss var okänt. Utfallsfondens finansieringsmodell och Lexplores tydliga resultat hjälpte vår organisation att våga ta steget att prova någonting nytt trots den pressade ekonomiska situation som vi har.

Ola Johansson, skolchef, Gävle kommun

Jag tror på kraften som finns i min organisation och vill tillsammans med Lexplore skapa en hävstång för att lyfta det arbete som redan pågår kring läsning. Min övertygelse är att verksamheterna ska äga implementeringen av nya arbetssätt själva, det är bara lärarna som vet hur processen ska gå till för att de ska se ett resultat på "lektionen på tisdag morgon". Det är den drivkraften jag vill skapa och se i skolorna. Med det datadrivna arbetet får vi underlag som gör att såväl huvudman, där politiker är en del, som vårdnadshavare kan följa utvecklingen. Samtidigt hjälper det också mig att bli ännu mer frågvis, jag frågar ofta "hur vet du det?" och vill se ett datadrivet underlag.

Johanna Lodin, rektor, Gävle kommun

Resan med Lexplore började med att vår skolchef frågade vilka som var nyfikna på att testa och jag räckte upp handen. Att börja i nyfikenheten har varit en framgång och jag gjorde på samma sätt när jag introducerade Lexplore på mina skolor. De som var nyfikna fick börja, och snabbt följde övriga. Samtidigt har jag varit tydlig och målinriktad med vårt fokus på läskompetens. I det har vi också behövt välja bort annat för att lärare, speciallärare, bibliotekarier ska hinna med. Andra viktiga faktorer i implementering är att jag har haft höga förväntningar på att vi kan höja elevernas läskompetens. Samtidigt är det nära till att få hjälp och stöd och vi har prioriterat att ta upp screeningresultaten på lärarkonferenser. Det som kommer närmast i läskompetensresan är att fortsätta streta på, att hålla i och hålla ut, bli skarpare och kanske våga utmana varandra.

Lena Jäderberg, speciallärare, Gävle kommun

Vi fick kännedom om att vårt rektorsområde skulle börja med screeningverktöget via ledningen och då blev jag intresserad eftersom jag som speciallärare gärna ville ha ett bättre verktyg att mäta läsförmåga på än Skolverkets bedömningsstöd som vi redan använde. Lexplore screenar såklart inte allt och jag behöver ibland komplettera med tester, men den stora fördelen med vårt arbete med att höja elevernas läsförmåga med hjälp av Lexplore är att vi fått till en gemensam systematik och att alla lärare nu är involverade och tar ansvar för läsningen. Det gör att jag har tid att fokusera och fördjupa mitt arbete med de elever som jag träffar.

Anna-Karin Zakrisson, biträdande rektor, Gävle kommun

Jag tyckte direkt att det här låter som ett jättebra verktyg utifrån att jag själv har varit verksam även på gymnasiet. Där lärde jag mig att det är jättestor skillnad mellan hur eleverna klarar av de teoretiska studierna beroende på om de har läsvana eller inte. Med Lexplore har det blivit tydligt vilka behov som finns i olika klasser och var vi behöver sätta in extra stöttning och hur vi kan fördela våra resurser. Det lägger grunden för att ge alla läsvana och goda möjligheter även på gymnasiet och senare i livet. Vi har trygghet tillit och meningsfullt lärande som våra ledord i rektorsområdet och jag tänker att när eleverna, med hjälp av Lexplore, kan se sin egen utveckling, då blir det också mer meningsfullt att lära.

Diana Hedin, skolbibliotekarie, Gävle kommun

Jag tar del av elevernas läsförmågeresultat innan de kommer till mig för att låna böcker. Då vet jag vilka böcker jag ska föreslå för att hamna på rätt nivå och utmana. Nu kan jag snabbt få syn på elever som väljer "för lätta" eller "svåra" böcker för sin läsnivå. Lärarna tar nu också mer stöd i mig för att sätta ihop läspaket till de intensivläsningsperioder som skolorna har. Jag är med i dialogen kring elevernas utveckling och har också lärt mig att screena elever. Våra professioner kompletterar varandra och min rekommendation är verkligen att ha med oss skolbibliotekarier från start.

Tor Voest Bjermert, förstelärare, högstadiet Gävle kommun

Min farhåga med Lexplore var att det skulle ta tid från undervisningen, men det har blivit tvärtom. Nu när jag fått snurr på det hinner jag med 10 elever på en lektion. Eleverna tycker att det är kul och de tydliga resultaten ger också vårdnadshavare en tankeställare om att barnen behöver läsa mer hemma. Vi använder alltid resultaten på utvecklingssamtalen, även för att visa på styrkor. Jag tycker att det känns seriöst gentemot föräldrar att vi är en skola som jobbar mer aktivt med läsning än andra. Som förstelärare har jag arbetat för att få med alla lärare på läsningen under intensivläsningsperioderna. En idé från vår idrottslärare är att eleverna kan läsa i vilan mellan olika fysövningar.

Helena Nilsson, lärare mellanstadiet, Gävle kommun

Jag är lite osäker kring teknik och i början kändes det besvärligt och svårt, men jag har en kollega som är modigare än mig och när vi hjälptes åt lärde jag mig snabbt. Lexplore ger mig otroligt tydliga och bra resultat och det är jättelätt att jobba vidare utifrån dem och även lätt att testa om och se om det skett en utveckling.

Joachim Werr, medgrundare och partner, Utfallsfonden

Vårt engagemang i detta partnerskap med Lexplore reflekterar vår tro på kraften i sociala utfallskontrakt som ett medel för att lösa några av de mest pressande utmaningarna i samhället. Att främja läsförmåga hos unga är en avgörande faktor för deras framtida framgång och vi är glada att stödja detta initiativ. Gävle kommun är den första i Sverige att använda utfallskontrakt som ett verktyg för att snabbt skala upp en evidensbaserad intervention för ökad läsförmåga. Utfallsfonden betalar för intervention, i detta fall Lexplore, och kommunen betalar sedan enbart för den uppmätta förbättringen i läsförmåga hos eleverna. Denna modell möjliggör att kommunen snabbare kan införa nya verktyg och lösningar. Fler barn har redan blivit bättre på att läsa genom detta och effekterna vi ser hittills överträffar förväntningarna. Dessutom gillar både förvaltningen, rektorerna och lärarna ett starkt gemensamt fokus på mätbara resultat och att vi får ett tydligt kvitto på bättre läsförmåga som är så grundläggande för att kunna tillgodogöra sig skola och utbildning.

Prioriteringar för framgångsrikt digitalt förändringsarbete

För att digitalisering i skolan ska leda till verklig förändring krävs mer än teknik, det handlar om strategi, förankring och uthållighet. I detta avsnitt lyfts fram hur en tydlig riktning, nära koppling till vardagen, proaktiv kommunikation och långsiktigt stöd kan skapa förutsättningar för framgång. Här presenteras också de faktorer som gjorde Gävles satsning på läsutveckling särskilt framgångsrik.

En digitaliseringsstrategi som visar vägen

För att skapa stabila och framgångsrika förändringsprocesser i skolan krävs en tydlig och långsiktig strategi för digitalisering. Strategin bör utgå från skolhuvudmannens övergripande mål, till exempel förbättrade elevresultat, ökad likvärdighet och bättre arbetsmiljö, och förankras i både den politiska ledningen, förvaltningen och verksamheten.

En genomarbetad strategi fungerar som en ledstjärna för förändringsarbetet. Den skapar struktur, förutsägbarhet och mandat för de beslut som behöver fattas längs vägen. Strategin behöver kompletteras med konkreta handlingsplaner som identifierar vilka behov som finns, vilka verktyg som ska användas och hur skolor och medarbetare ska stöttas i förändringen.

Förankring i vardagen

För att digitala verktyg verkligen ska göra skillnad i skolan måste de utvecklas och implementeras med verksamhetens vardag i fokus. Det innebär att lärare, skolledare och elevhälsa behöver vara med och formulera behoven, prioritera funktioner och bidra med återkoppling. Verktyg som inte är relevanta för undervisning eller elevhälsoarbete riskerar att inte användas eller skapa merarbete i stället för nytta. Genom att involvera pedagogisk personal, bibliotekarier, rektorer och utvecklingsledare i processerna säkerställs att digitala lösningar blir användarvänliga, rätt prioriterade och effektiva i praktiken.

Tydlig, proaktiv kommunikation

Kommunikation är avgörande i allt förändringsarbete, inte minst när det gäller digitalisering. Syfte, vinster och konsekvenser måste förklaras på ett sätt som känns relevant för alla delar av organisationen. Det handlar om att visa hur digitala verktyg kan förenkla vardagen, frigöra tid, förbättra undervisning och elevresultat eller ge bättre beslutsunderlag.

Exempel på bra kommunikationsinsatser:

- Regelbundna nyhetsbrev till skollädaare och personal
- Visuella sammanfattningar av förändringen och dess nytta
- Intranätssidor eller delade mappar med frågor/svar och uppdateringar
- Videor eller presentationer med konkreta exempel från skolvardagen
- Dialogmöten, workshoppar och frågestunder med användarna
- Tänk långsiktigt och sätt förändringen i ett större sammanhang

Synliggör vinsterna

Digitalisering ska skapa nytta. Genom att identifiera och synliggöra konkreta vinster i olika faser av förändringen, till exempel minskad administration, tidigare insatser till elever, bättre överblick eller ökad likvärdighet, stärks motivationen och legitimiteten i satsningen. Dela berättelser från skolor där förändringen fungerat väl, presentera data som visar resultat och lyft fram medarbetare som bidragit till utvecklingen. Synliggörandet är inte bara viktigt internt, det stärker också stödet från politiska beslutsfattare och vårdnadshavare.

Involvera och engagera personalen tidigt

Förändring fungerar bäst när den görs med, inte på, organisationen. Involvera pedagoger, elevhälsa, administratörer och skollädaare tidigt så att de får påverka innehåll, tempo och stödinsatser. Tvärfunktionella arbetsgrupper, förändringsambassadörer och interaktiva workshoppar är bra sätt att skapa ägarskap. När medarbetare upplever att de varit delaktiga ökar både engagemanget och chansen till hållbar förändring.

Följ upp och justera längs vägen

Digitalisering är inte ett statiskt tillstånd, det kräver löpande utvärdering och justering. Följ upp hur verktygen används, vad som fungerar och vad som behöver förbättras. Det kan handla om att anpassa utbildningar, komplettera med nya funktioner eller ändra hur uppföljningen sker. Använd en kombination av kvalitativ och kvantitativ uppföljning, till exempel användningsdata, enkäter till personal, samtal med elever och dialogmöten med rektorer.

Digitalisering är ett verktyg för att nå verksamhetens mål, inte ett mål i sig. Koppla förändringen till skolans uppdrag, styrkedjan och utvecklingsplaner. Visa hur arbetet hänger ihop med exempelvis kunskapsresultat, jämlikhet, elevhälsa eller arbetsmiljö. När förändringen sätts i en bredare kontext ökar förståelsen och acceptansen. Bygg också en kultur där förändring är naturligt, där medarbetare är vana att testa nytt och där innovation ses som en del av kvalitetsutveckling. Det kräver ett ledarskap som är tydligt, närvarande och uppmuntrande, och som vågar hålla i även när det blir motstånd.

Investera i utbildning och stöd

Digitala verktyg är bara så bra som användarna får möjlighet att bli. Avsätt tid och resurser för kompetensutveckling, kollegialt lärande och stöd i vardagen. Det kan handla om:

- Praktiska utbildningar vid införandet
- Löpande tillgång till guider och instruktionsfilmer
- Digitala resurser för fördjupning och självlärande
- Kollegial handledning, utvecklingsgrupper eller mentorskap
- Varje investerad timme i kompetensutveckling ger utdelning i form av bättre användning, större effekt och högre motivation.

Framgångsfaktorer i Gävle kommun

- Tydlig strategi och förankring – Gävle hade en tydlig vilja att prioritera läsutveckling. Beslutet föregicks av noggrann analys och politiskt stöd.
- Verksamhetsnära utveckling – Lexplore integrerades i skolornas befintliga processer för stöd och undervisning.
- Proaktiv kommunikation – Gemensamma budskap, utbildningar och kontinuerlig återkoppling.
- Synliga resultat och vinster – Ökning med 6,5 percentiler i snitt bland omtestade elever redan under den andra terminen.
- Medarbetarinvolvering – Rektorer, lärare, bibliotekarier och elevhälsa var delaktiga från start.
- Långsiktighet och fokus – Gävle planerar att fokusera ytterligare på läsutveckling kommande år.

Vanliga utmaningar i arbetet med digitalt förändringsarbete

Att driva digitalt förändringsarbete i skolan är långt ifrån enkelt. När olika professioner möts uppstår skillnader i språk, perspektiv och arbetssätt. Det som uppfattas som en förbättring för vissa kan kännas som ett hinder för andra. I detta avsnitt belyser vi vanliga utmaningar som skolor och huvudmän möter på vägen: från brist på gemensamt språk och behovet av trygghet i förändring till frågor om hierarki, delaktighet och förankring.

Olika syn på vad digitalt förändringsarbete innebär i skolan

Digitalt förändringsarbete i skolan sker i mötet mellan flera olika parter: skolledare, lärare, elevhälsa, IT-ansvariga, centrala förvaltningar och externa leverantörer av digitala tjänster. Dessa parter har ofta olika uppdrag, tidshorisonter och arbetssätt.

Centrala utvecklingsinsatser drivs ofta i projektform med tydliga ramar och tidslinjer, medan skolan som verksamhet styrs av en linjeorganisation med återkommande rutiner, traditioner och en stark kultur av pedagogisk autonomi. Det finns en risk att digitalisering ses som ett enskilt projekt eller en teknisk implementation, snarare än som en långsiktig förändring av arbetssätt, organisation och kultur. Samtidigt kan det centrala stödet uppfattas som färdigt när verktyget är på plats, trots att det i verkligheten är då det verkliga förändringsarbetet börjar i klassrummen och i det dagliga ledarskapet. Digital utveckling bygger ofta på iterativ utveckling, testning och förbättring, medan skolans styrning, uppföljning och pedagogiska traditioner i större utsträckning präglas av beprövade metoder och tydliga mål. Det gör att förändringsarbete i skolan måste anpassas till den lokala kontexten, skapa trygghet i professionen och bygga förtroende över tid.

Brist på gemensamt språk

I mötet mellan skolans värld och digitaliseringsarbete uppstår ibland en språklig klyfta. Termer som "skalbarhet", "effektivisering", "automatisering" och "datadrivet beslutsfattande" är centrala i digitaliseringsdiskussionen men kan upplevas främmande eller till och med motsägelsefulla i en skolverksamhet som värderar relationer, elevnära arbete och likvärdighet. Om förändringsarbetet ska lyckas måste det kopplas till skolans egna begrepp och värden: Undervisningskvalitet, elevhälsa, trygghet, likvärdighet, tidiga insatser och pedagogisk utveckling. Det handlar om att översätta digitaliseringens möjligheter till konkreta förbättringar i vardagen, så att de känns relevanta och förankrade i verksamhetens uppdrag.

Skolans kultur och behov av trygghet i förändring

Lärare och skolledare arbetar i en vardag där trygghet, struktur och tydliga ansvarsfördelningar är avgörande. Skolan är en plats där förändringar påverkar både elevernas lärande och arbetsmiljön för personalen. Därför behövs förändringsarbete som tar hänsyn till skolans rytm, till exempel läsårsplanering, nationella prov och schemaläggning, samt till det ansvar som lärare och ledare bär varje dag.

Skolans kultur präglas också av en stark tillit till beprövad erfarenhet, styrdokument och kollegialt lärande. Om förändringar upplevs gå för fort, sakna stöd eller inte anknyter till skolans kärnuppdrag finns risken att motstånd uppstår, inte av ovilja utan av professionell omsorg om elevernas bästa. Därför måste förändringsledning inom skolan fokusera på att skapa tydlighet, delaktighet och relevans i varje steg.

Hierarkier och delaktighet

Skolororganisationer har ofta en tydlig ansvarsfördelning mellan huvudman, rektor och personal. Det skapar förutsättningar för ordning och ansvar, men kan också innebära att viktiga perspektiv från verksamheten inte alltid tas tillvara tidigt nog i förändringsarbetet. När beslut fattas centralt och snabbt, utan tillräcklig dialog med dem som ska använda verktygen, ökar risken för låg användning eller motstånd. Samtidigt kan en för stark decentralisering innebära att strategiska satsningar inte får genomslag eller följs upp systematiskt. Därför är det viktigt att digitala förändringsarbeten i skolan skapar arbetsformer och kommunikationsvägar som kopplar ihop beslutsfattare med användare, från förvaltningsnivå till klassrum. Då kan initiativen bli både relevanta och genomförbara, med högre chans till långsiktig effekt.

Lärdomar och rekommendationer

I denna rapport har vi fördjupat oss i de mest avgörande aspekterna av digitalt förändringsarbete i skolväsendet, vilka faktorer som bidrar till att digitala satsningar leder till faktisk verksamhetsutveckling och vilka utmaningar som skolor och huvudmän ofta möter på vägen. Genom insikter från skolledare, pedagoger, bibliotekarier, förvaltningsrepresentanter och Utfallsfonden har vi belyst såväl kulturella som organisatoriska och tekniska dimensioner av digitalisering i skolan.

Gävles erfarenheter visar att digital transformation i skolan är mer än att införa ett nytt verktyg. Det är en förändringsresa som kräver ledarskap, kulturförändring och uthållighet. Tekniken är ett stöd, men den verkliga förändringen uppstår först när den blir en integrerad del av arbetssätt, pedagogik och organisationens kultur.

En viktig lärdom är att tänka systemiskt snarare än tekniskt. För att skapa verklig effekt behöver digitala verktyg användas som en del av skolans systematiska kvalitetsarbete, inte som isolerade lösningar. Gävle började i mindre, motiverade rektorsområden och skalade upp stegvis. Det gav möjlighet att testa, lära och förfinas arbetssätten innan de breddades till fler skolor. Kommunikation har varit en avgörande del av förändringsledningen. Genom att tidigt och tydligt förklara syftet, visa på konkreta resultat och lyfta fram goda exempel från medarbetare har projektet byggt förtroende och engagemang. Ett gemensamt språk, där fokus legat på läsutveckling snarare än enbart digitalisering, har bidragit till att skapa samsyn mellan skolledare, pedagoger, IT-stöd och externa parter.

Förändring tar tid, men resultat kan komma snabbt. I Gävle har 96 procent av eleverna screenats redan första året, och omtestade elever har i genomsnitt förbättrat sin läsförmåga med 6,5 percentiler. Att synliggöra dessa resultat har inte bara bekräftat att arbetet fungerar, utan också gett personalen motivation att fortsätta utvecklingsarbetet.

Projektets framgångar bygger på en tydlig vision, stark förankring i hela organisationen och ett nära samarbete mellan kommunen, Lexpire och Utfallsfonden. En gemensam styrgrupp, kontinuerliga dialogmöten, utbildningar och stödsatser har säkerställt att utvecklingen hållits på rätt spår. Nästa steg blir att fortsätta på den inslagna vägen. En ny testperiod startar hösten 2025, med fortsatt fokus på kompetensutveckling, struktur och analys. Gävle planerar att stegvis skala upp projektet till fler rektorsområden och ytterligare fördjupa arbetet med läsutveckling och långsiktiga insatser.

Gävles resa visar att när data, engagemang och strategi samverkar kan digitalisering bli en katalysator för skolutveckling. För andra kommuner och skolhuvudmän som vill ta steget handlar det inte om teknik i första hand, utan om ledarskap, kultur och modet att förändra, för varje elevs bästa.

Lexplore

Kontakt

Vill du veta mer om hur ni kan göra samma resa som Gävle kommun och systematiskt höja era elevers läsförmåga?

Anna Kraft

VD, Lexplore
anna.kraft@lexplore.com

Gustaf Öqvist Seimyr

Grundare, Lexplore
gustaf.oqvist.seimyr@lexplore.com

